

Nader onderzoek otters
ter plaatse van:

**de Hemmen III
te Sneek**

projectnummer

172246

VERANTWOORDING

RAPPORT

Type onderzoek	:	Nader onderzoek otters
Locatie onderzoek	:	de Hemmen III te Sneek
Projectnummer	:	172246
Versie rapportage	:	1
Auteur	:	Ing. S. Weterings MSc
Controle en vrijgave	:	Ing. J. Kamps MSc
Paraaf vrijgave	:	
Datum	:	21 maart 2018

OPDRACHTGEVER

Naam	:	Gemeente Súdwest-Fryslân Postbus 10000 8600 HA SNEEK
Contactpersoon	:	mevr. R. Pastoor

UITGEVOERD DOOR

MILIEU ADVIESBUREAU

EcoReest

KANTOOR ZUIDWOLDE

Industrieweg 20
7921 JP Zuidwolde
Tel.: 0528-373982
Fax.: 0528-373907
info@ecoreest.nl
www.ecoreest.nl

KANTOOR APPINGEDAM

Opwierderweg 160
9902 RH Appingedam
Tel.: 0596 633355
Fax.: 0528-373907

KANTOOR ALMERE

Transistorstraat 91-34
1322 CL Almere
Tel.: 036 8200376
Fax.: 0528-373907

DISCLAIMER

Dit rapport is het resultaat van Nader onderzoek naar otters ter plaatse van: de Hemmen III te Sneek, in opdracht van **Gemeente Súdwest-Fryslân**.

Ten behoeve van de juiste interpretatie van dit rapport is het noodzakelijk te beschikken over de gehele rapportage, inclusief bijlagen.

Het rapport is ongeschikt voor toepassing in een juridische context indien:

- de paginanummering van het rapport onjuist of onvolledig is
- de bijlagen genoemd in de inhoudsopgave (deels) ontbreken
- het projectnummer in het rapport en op de bijlage niet overeenkomt

We stellen dit rapport alleen ter beschikking aan derden in geval van schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Nader onderzoek otters ter plaatse van:
de Hemmen III te Sneek (projectnummer 172246)

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING EN DOELSTELLING	5
1.2	KWALITEITSBORGING.....	5
1.3	LEESWIJZER	5
2	ONDERZOEKSLOCATIE	6
2.1	BESCHRIJVING ONDERZOEKSLOCATIE.....	6
2.2	WERKZAAMHEDEN.....	9
3	ONDERZOEKSOPZET	11
3.1	bronnenonderzoek.....	11
3.2	veldinventarisatie sporen.....	11
4	RESULTATEN	12
4.1	bronnenondrezoek.....	12
4.2	veldinventarisatie.....	12
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	14
5.1	CONCUSIES.....	14
5.2	VERVOLG	15
5.2.1	Ontheffing	15
5.2.2	Zorgplicht.....	15
5.2.3	Maatregelen bij inrichting nieuwe watergang:.....	15
5.3	VERANTWOORDING.....	16
	LITERATUUR	17

Bijlage 1 Nadere informatie wetgeving

Onze rapportage is opgezet in kleur, om het u bij het lezen van het digitale document visueel aantrekkelijk te maken. Uiteraard kan het document ook op papier worden afgedrukt, waarbij we willen wijzen op de mogelijkheid om het document in zwart-wit af te drukken om kosten en toner te besparen.

1 INLEIDING

In opdracht van Gemeente Súdwest-Fryslân is door Eco Reest BV een nader onderzoek uitgevoerd naar otters ter plaatse van: de Hemmen III te Sneek.

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING

Vanwege het beoogde project is een quickscan uitgevoerd door Eco Reest ter plaatse van het terrein (rapportnummer 161676, 21 november 2017). Hieruit is naar voren gekomen dat een deel van de locatie geschikt is voor otters. Het gaat om de zijtak van de Alde Rien Om vast te stellen of uit te sluiten dat zich deze soort op de locatie bevindt is nader onderzoek uitgevoerd. Tevens is bepaald of de locatie leefgebied vormt voor otters.

Doel van het nader onderzoek is tweeledig:

- Er wordt vastgesteld of het onderzoeksgebied gebruikt wordt door de otter.
- Er wordt bepaald of er sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden.

1.2 KWALITEITSBORGING

Eco Reest streeft naar een zo hoog mogelijk kwaliteit van onderzoek te leveren.

Eco Reest is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Als aangesloten adviesbureau zorgen we samen met de andere leden voor een betere borging van kwaliteit in de uitvoering van ecologisch onderzoek.

Naast kwaliteit is onafhankelijkheid van groot belang om onze opdrachtgever van dienst te zijn met het beste advies voor zijn vraagstuk. Wij merken dan ook op dat er geen functionele relatie bestaat tussen opdrachtgever en Eco Reest BV, hetgeen betekent dat het advies van Eco Reest onafhankelijk is van de belangen van de opdrachtgever en derden.

Eco Reest BV is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en maakt gebruik van een overkoepelende ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vangen, bemachtigen en met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse soorten (ontheffing FF/75A/2014/061, geldig tot 16 maart 2020).

Conform de eisen uit onze ethische code behandelt Eco Reest BV alle gegevens vertrouwelijk, waarvan wij kennisnemen als gevolg van de uitvoering van de werkzaamheden, behoudens in geval van wettelijke verplichtingen.

1.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoekslocatie besproken. Hoofdstuk 3 bevat een onderzoeksopzet. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Besloten wordt met hoofdstuk 5; de conclusies en advies voor eventueel benodigde vervolgstappen voor het project.

2 ONDERZOEKSLOCATIE

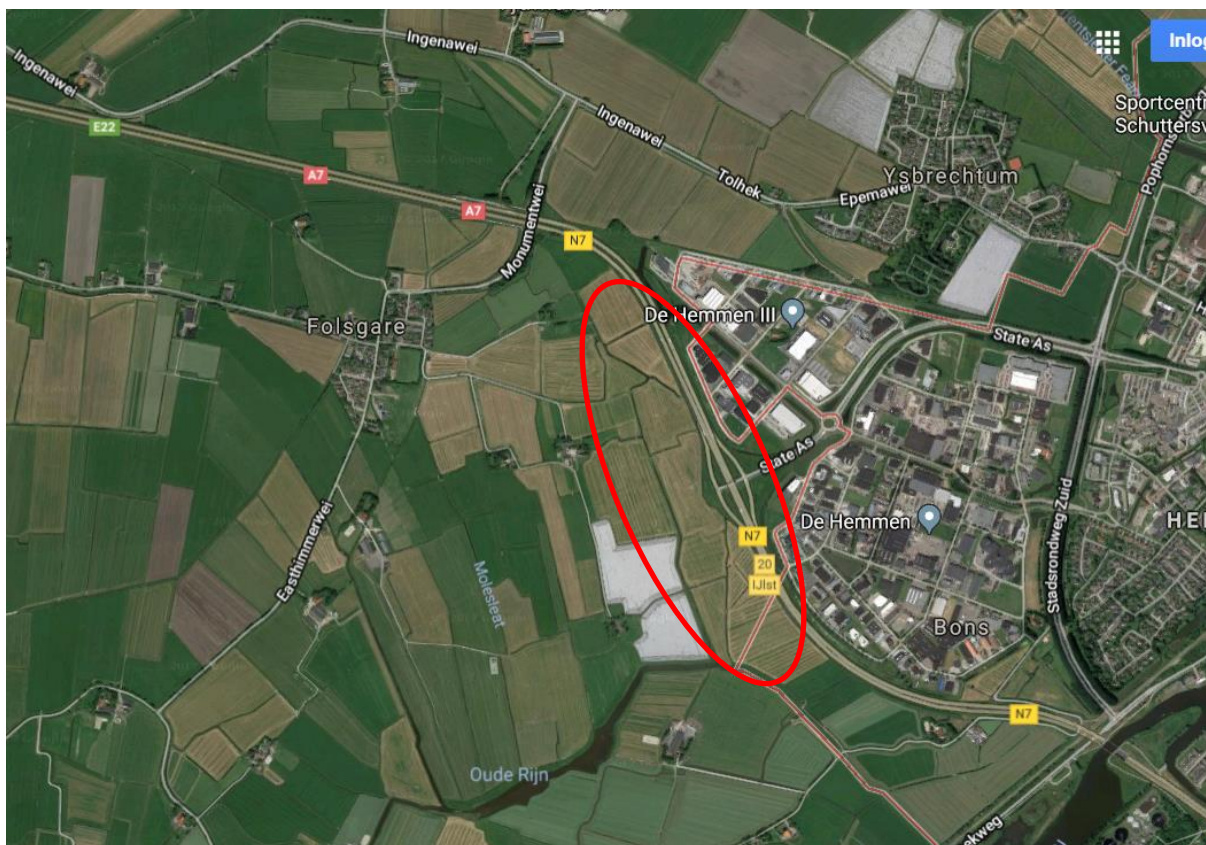
In dit hoofdstuk is de onderzoekslocatie beschreven en weergegeven.

2.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSLOCATIE

De onderzoekslocatie is gelegen in het landelijk gebied ten westen van Sneek en bestaat uitsluitend uit graslanden met watergangen in de vorm van sloten. In de nabije omgeving is eveneens groen aanwezig in de vorm van graslanden, sloten en enkele bosschages. Dit betreft voornamelijk percelen met intensief agrarisch gebruik.

Ten noorden en oosten wordt het gebied begrenst door de A7 met daarachter een industrieterrein. De Oude Rijn begrenst ten zuiden het onderzoeksgebied. In de aanwezige waterwegen bevindt zich waterflora en waterfauna. Hier en daar bevinden zich erven van agrarische bedrijven, inclusief windsingels en bosschages.

In figuur 2.1 is de onderzoekslocatie weergegeven.

Figuur 2.1 Onderzoekslocatie (rode ovaal) (bron Google maps).

In figuur 2.2 t/m 2.6 zijn foto's opgenomen van het plangebied.

Figuur 2.2 Weergave van het onderzoeksgebied.

Figuur 2.3 Weergave van het onderzoeksgebied.

Figuur 2.4 Weergave van het onderzoeksgebied.

Figuur 2.5 (l) en 2.6 (r) Weergave van het onderzoeksgebied.

2.2 WERKZAAMHEDEN

De opdrachtgever is voornemens om het bedrijventerrein De Hemmen III in het westen van Sneek uit te breiden in westelijke richting. Het ontwikkelingsgebied wordt gewijzigd van een gebied met graslanden en watergangen (sloten) naar een bedrijventerrein waar in de toekomst bedrijven tot maximaal milieucategorie 3.1 of met toestemming van het college B&W tot maximaal 4.1 zich kunnen vestigen. Hierbij valt te denken aan voornamelijk kleine industrie en kantoorpanden. Het gebied wordt begrenst door de Alde Rien en de A7.

Als onderdeel van de ontwikkelingen wordt een zijtak van de Alde Rien en verschillende sloten gedempt. Een deel van de Oude Rijn binnen het onderzoeksterrein zal mogelijk worden vergraven tot waterberging. Eveneens wordt de waterstand verlaagd en het ontwikkelingsgebied verhoogd.

Ten behoeve van de werkzaamheden wordt het groen binnen het onderzoeksterrein verwijderd en / of gewijzigd. In figuur 2.7 is de onderzoekslocatie weergegeven en bevat een situatieschets waarop is aangegeven welk deel van de Oude Rijn in tact blijft.

3 ONDERZOEKSOPZET

Er heeft een verkennend onderzoek plaatsgevonden (Eco Reest rapport 161676, d.d. 21 november 2017) waaruit bleek dat binnen het plangebied mogelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn van de otter. Het doel van het nader onderzoek naar otters is om te achterhalen of het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van de otter en meer specifiek; of er een verblijfplaats van de otter aanwezig is binnen het plangebied.

In dit hoofdstuk zijn de methoden van het onderzoek naar otters beschreven.

3.1 BRONNENONDERZOEK

Voorafgaand aan het veldbezoek wordt een bronnenonderzoek uitgevoerd, waarbij onder meer gezocht wordt naar informatie van lokale werkgroepen.

3.2 VELDINVENTARISATIE SPOREN

De otter zelf is moeilijk waar te nemen, vaak zijn alleen zijn sporen te vinden. Daarom heeft de veldinventarisatie zich vooral gericht op het in kaart brengen van aanwezige sporen. Prenten zijn vooral te vinden op klei- en zandoevers en zandbanken en bij dichtgevroren water op het ijs en onder de oeverlijn. Wissels liggen vooral tussen de oeverbegroeiing en in rietzomen en glijbanen zijn te vinden op hellende oevers die bedekt zijn met sneeuw of modder. Uitwerpselen zijn te vinden bij de burchten, op pollen of uit het water stekende boomstronken of keien. Ook daar waar twee waterstromen bij elkaar komen en op richels rond bruggen, duikers, steigers, kades en andere objecten. De otterburchten zijn herkenbaar aan uitwerpselen, ottergeil en krabheuveltjes in de omgeving (bron: zoogdiervereniging). De beste periode om deze sporen in beeld te brengen is in de winter, wanneer er nog niet veel oeverbegroeiing aanwezig is. Het gebruik van het plangebied door otter wordt in kaart gebracht middels twee veldbezoeken in deze periode.

Het onderzoek naar otters heeft op de volgende data plaatsgevonden:

Tabel 3.1. Uitgevoerde onderzoeksrondes otter

Bezoek	Datum (2018)	Starttijd	Weer	Aantal Veldwerkers
1	30 januari	09:30 uur	Zonnig, licht bewolkt, 2 Bft., 6 graden Celsius	2
2	21 februari	09:30 uur	Zonnig, helder, 2 Bft., -1 graden Celsius	2

4 RESULTATEN

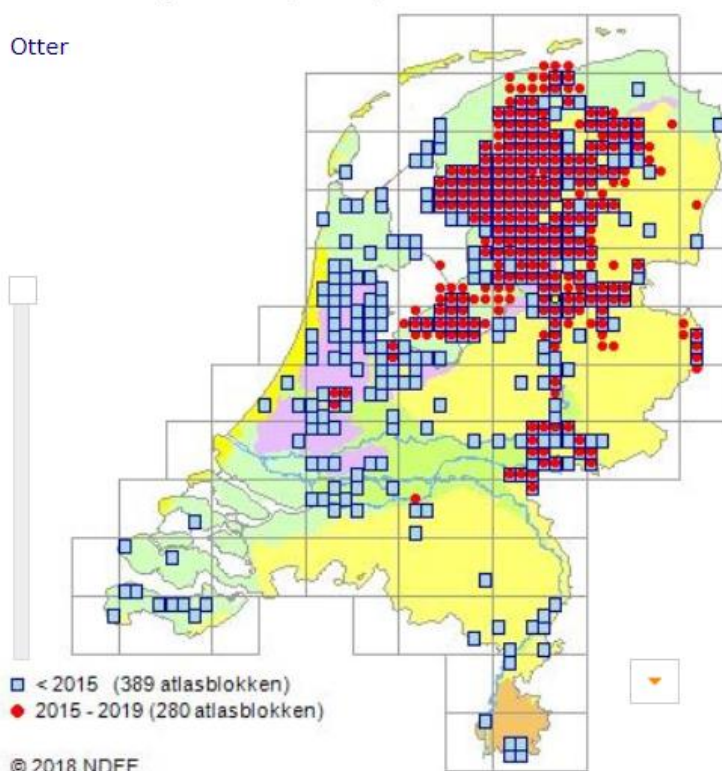
In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken.

4.1 BRONNENONDREZOEK

In de NDFF zijn vier waarnemingen van otters aanwezig in de Geau. Deze watergang is gelegen ten zuiden van het plangebied op een afstand van ongeveer één kilometer. In en rondom het Sneekermeer toont de NDFF 113 waarnemingen van otters. In de Aldegeaster Brekken, de Fluezen en de Sleattemer Mar zijn in de NDFF 154 waarnemingen van otters bekend. In figuur 4.1 is de verspreiding van de otter in Nederland te vinden (vanaf 2005).

Lutra lutra (Linnaeus, 1758)

Otter

Figuur 4.1 Verspreiding otter in Nederland (bron: zoogdiervereniging).

4.2 VELDINVENTARISATIE

Foerageergebieden

Tijdens het onderzoek zijn langs de Alde Rien enkele uitwerpselen van otters gevonden. Langs de aftakking van de Alde Rien is enkele meters na de aftakking ook één uitwerpsel van otters gevonden. Otters gebruiken het plangebied om te foerageren. Er vinden geen werkzaamheden plaats aan de Alde Rien. Deze blijft voor otters bruikbaar als foerageergebied. De aftakking van de Alde Rien wordt mogelijk ten behoeve van de plannen gedempt. Het zuidelijke deel van deze watergang wordt door otters gebruikt om te foerageren. Dit deel van het foerageergebied komt te vervallen. Er is in de directe omgeving voldoende soortgelijk habitat aanwezig. Het gaat daarom niet om essentieel foerageergebied.

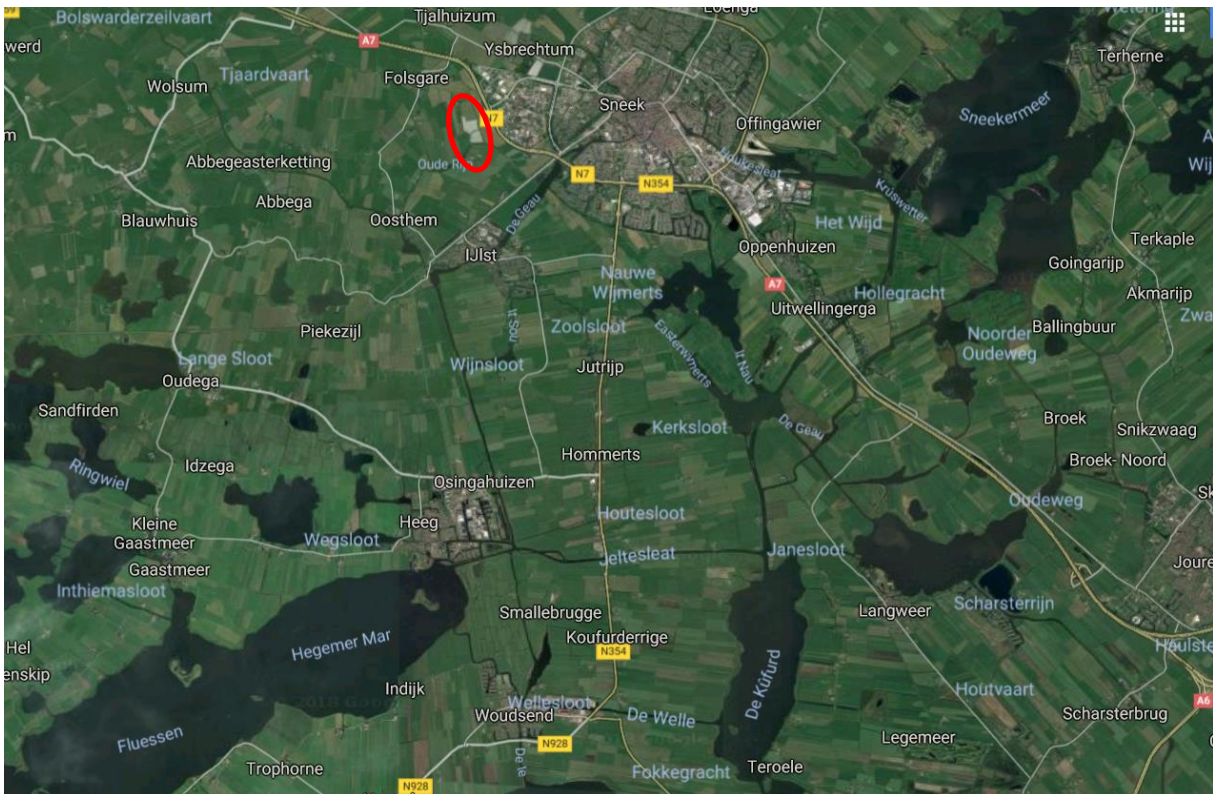
Verblijfplaatsen

Omdat het slechts om enkele uitwerpselen gaat en er geen sporen gevonden zijn die wijzen op een verblijfplaats van otters, kan er geconcludeerd worden dat er geen verblijfplaatsen van otters in het plangebied aanwezig zijn.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 CONCUSIES

Er zijn tijdens de veldbezoeken uitwerpselen van otters gevonden. Het gaat maar om enkele uitwerpselen. Er zijn geen sporen gevonden die duiden op een verblijfplaats van otters. Waarschijnlijk gebruiken otters het plangebied om te foerageren. Omdat alle uitwerpselen, op één na aangetroffen zijn aan de oevers van de Alde Rien, wordt er van uitgegaan dat met name deze watergang door otters gebruikt wordt om te foerageren. De Alde Rien blijft onaangetast. Als onderdeel van de ontwikkelingen worden mogelijk verschillende aftakkingen van de Alde Rien gedempt, inclusief sloten in het plangebied. De sloten worden niet door otters gebruikt om te foerageren. Het zuidelijk deel van de aftakking van de Alde Rien wordt wel door otters gebruikt om te foerageren. Deze watergang wordt mogelijk gedempt. Er verdwijnt hiermee mogelijk een deel van het foerageergebied van otters. Het gaat hier niet om essentieel foerageergebied. Er is in de omgeving voldoende alternatief foerageergebied voor de otter aanwezig (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1 Alternatief foerageergebied otter in omgeving van het plangebied (rode cirkel) (bron: GoogleMaps).

Het leefgebied van een otter kan tot veertig kilometer oeverlengte bedragen of enkele tot tientallen vierkante kilometers moerasgebied beslaan (www.zoogdiervereniging.nl). Vooral de dominante mannetjes hebben grote leefgebieden. De doorsnee van een leefgebied van mannetjes otters is gemiddeld vijftien kilometer en dat van vrouwtjes otters bedraagt zeven kilometer (www.zoogdiervereniging.nl).

Het is aannemelijk dat otters hun verblijfplaats in één van de omliggende natuurgebieden hebben en het plangebied af en toe gebruiken om te foerageren.

5.2 VERVOLG

5.2.1 Ontheffing

Bij de voorgenomen werkzaamheden worden geen verblijfplaatsen van otters aangetast. Daarnaast is er geen sprake van het aantasten van essentieel foerageergebied. Een ontheffing van de Wet natuurbescherming ten aanzien van otters is daarom niet nodig.

5.2.2 Zorgplicht

Wij merken op dat te allen tijde de zorgplicht blijft gelden. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

Uit het oogpunt van zorgvuldig handelen worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- In het algemeen wordt aangeraden vanuit één richting te werken, zodat soorten kunnen ontsnappen. Dit geldt voor werkzaamheden in het water als voor werkzaamheden op het land. Indien aan de orde, geldt verder dat van de dichte zijde naar het open water of gebied gewerkt wordt, zodat dieren kunnen vluchten.
- Werkzaamheden aan oevers worden in beginsel uitgevoerd in de periode van 15 augustus tot 1 november, met een voorkeur voor de maanden september en oktober. Dit is de periode tussen de voortplanting en de winterrust van vissen en amfibieën, buiten het broedseizoen van vogels en buiten het voortplantingsseizoen van otter (Europese otters krijgen meestal jongen in de lente en de zomer). Bovendien hebben in deze periode vrijwel alle water- en oeverplanten zaad gezet. Werken tussen november en februari kan (in 2e instantie), mits de watertemperatuur niet op of rond het vriespunt ligt. Vrijgave door een ecooloog is dan niet nodig.
- Werkzaamheden onder de waterlijn worden niet uitgevoerd bij watertemperaturen rond of onder het vriespunt, met het oog op voorkomende vissen en amfibieën.
- Er wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur/ wegen. Maak zoveel mogelijk gebruik van één vaste rijroute voor alle benodigde voertuigen en machines, zodat de bodem, met hierin aanwezige flora en fauna, zoveel mogelijk gespaard wordt.
- De rijsnelheid van machines wordt zo afgesteld dat dieren zoveel mogelijk kunnen wegvluchten. Bij voorkeur wordt stapvoets gereden.
- Werkzaamheden vinden in beginsel plaats in de daglichtperiode, opdat verstoring van de omgeving door verlichting wordt voorkomen. Bij nachtelijke verlichting van het plangebied wordt uitstraling naar de omgeving zo veel mogelijk voorkomen.
- Tijdens de werkzaamheden wordt verstoring door geluid zoveel mogelijk voorkomen, bijvoorbeeld door sterke geluidsbronnen (cirkelzagen, aggregaten, pompen en dergelijke) niet nabij broedende vogels of holen en verblijfplaatsen van zoogdieren te plaatsen.

5.2.3 Maatregelen bij inrichting nieuwe watergang:

Bij het aanleggen van nieuwe watergangen of verleggen van bestaande watergangen wordt geadviseerd rekening te houden met de aanwezigheid van otter. Dit kan door te zorgen voor ottervriendelijke oeverstructuren. De structuur van de oever moet het de otter mogelijk maken zonder moeite het water in- en uit te gaan. De maximale hoogte oeverhoogte is 30 centimeter. Geleidelijke opgangen bij voldoende dekking door middel van vegetatie hebben de voorkeur.

Zorg daarnaast voor oevers met ruige begroeiing. Plant langs een aangepaste of nieuwe waterloop bijvoorbeeld struiken en bomen, bij voorkeur es, els, wilg en eik. Vermijd strakke oevers met materialen als hardhout, beton, staal en dergelijke.

Bij aanleg van wegen over de Alde Rien of de zijtak hiervan worden gerealiseerd, is het van belang dat verkeersslachtoffers onder otters zoveel mogelijk worden vermeden. Bij aanleg van nieuwe

bruggen dient de oever onder de brug door te lopen. De otter zwemt namelijk niet graag onder een brug door maar geeft er de voorkeur aan om deze afstand over land af te leggen. Als het niet mogelijk is de oever onder de brug door te laten lopen kan een rand of richel van ongeveer 30 centimeter breed worden aangebracht die otter de gelegenheid geeft de brug onderdoor te passeren

Ook het aanleggen van duikers dient zodanig te gebeuren dat passage, ook bij hoge waterstand, mogelijk is. (Ministerie LNV 1989).

5.3 VERANTWOORDING

De initiatiefnemer of opdrachtgever is verantwoordelijk voor het gebruik van de rapportage. Eco Reest aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor de inhoud, interpretaties of conclusies, indien gebruik wordt gemaakt van deelaspecten van deze rapportage, zonder verwijzing naar de volledige rapportage. Bovendien aanvaardt Eco Reest geen aansprakelijkheid voor kosten en vertraging die optreden als gevolg van het voorkomen van beschermde flora en fauna.

Als er vragen zijn naar aanleiding van het onderzoek dan kunt u contact opnemen met ons bureau.

Eco Reest BV
S. Weterings MSc

LITERATUUR

Netwerk Groene Bureaus (2017). Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017).

Ministerie van Landbouw en Visserij (1989). De otter in perspectief: een perspectief voor de otter. Herstelplan leefgebieden otter.

internet sites

www.BIJ12.nl

www.ndff.nl

www.natuurloket.nl

www.soortenbank.nl

www.synbiosis.alterra.nl/

www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGE 1

NATUURWETGEVING

In Nederland is de bescherming van soorten sinds 1 januari 2017 geregeld in de Wet Natuurbescherming.

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van dit verbod kan onder voorwaarden worden afgeweken met een ontheffing of een vrijstelling.

Binnen de Wet natuurbescherming wordt bij ruimtelijke ingrepen onderscheid gemaakt tussen Europees beschermde soorten (artikel 3.5 soorten) en nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 soorten). De lijst Europees beschermde soorten bestaat uit soorten die genoemd zijn in:

- Habitat Richtlijn bijlage IV onderdeel a
- Bijlage 2 verdrag van Bern
- Bijlage 1 verdrag van Bonn

Vogels

Ten aanzien van vogels is in artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming het volgende opgenomen:

- Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te rapen en deze onder zich te hebben.
- Het is verboden vogels als bedoeld als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te storen.

Verstoren mag wel indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Bovenstaande houdt in dat de nesten van alle inheemse soorten tijdens het broedseizoen zijn beschermd. Voor het verstoren van broedende vogels is een ontheffing nodig. Net als onder de Flora- en faunawet, zijn nestplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespindief en zwarte wouw.

Overige Europees beschermde soorten

Voor overige Europees beschermde soorten (uit bijlage IV, onderdeel a van de Habitatrichtlijn) is Artikel 3.5 van toepassing. Volgens dit artikel is het verboden Europees beschermde soorten:

- opzettelijk te doden of te vangen;
- opzettelijk te verstoren;
- eieren opzettelijk te vernielen of te rapen;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen;
- planten opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen.

Overige nationaal beschermde soorten

In de Wet natuurbescherming is een lijst met Nationaal Beschermde soorten opgenomen. Hierop is artikel 3.10 van deze wet van toepassing. Artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming houdt in dat het verboden is nationaal beschermde soorten:

- opzettelijk te doden of te vangen;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen;
- planten opzettelijk te plukken, verzamelen, af te snijden, ontwortelen of te vernielen.

Provincies beslissen zelf voor welke soorten van deze lijst een vrijstelling geldt.

Het bevoegd gezag voor de Wet Natuurbescherming berust primair bij de provincies.

MILIEU ADVIESBUREAU

Eco Reest

Advies vanuit een groen hart

